

»Grdo be neusmiljenel« vskliknila je Polonica ogorčeno. »Bog jim odpusti greh, ne sodimo! — Veste kaj otroci?« Njen glas je postal žalosten. »Ob lanskem Božiču so še živeli naš ata. Letos smo sami. Gotovo jih bo veselilo v nebesih, če se za obletnico zadnjega skupnega Božiča usmilimo revnega dečka ter ga vzamemo za svojega. Prepričana sem, da je Fortej priden, samo nekoliko zanemarjen dečko. Kaj porečete k mojemu predlogu?«

Pavlek je pokimal resno, kakor se spodobi za bodočega gospodarja.

»Pa naj ostane, če bo priden!«

»Grdo in neodpušljivo bi bilo od nas, če bi ga naglani kakor tisti prevzetni Parkličevići, dokazovala je Polonica.

»In ti, Milica«, vprašala je Pavlinka hčerko. Milica se ji je približala, poljubila jo na lice ter rekla komaj slišno:

»Zaradi spomina na očeta — ga vzamemo za svojega.« Ganjena do solz je povzela Pavlinka:

»Storili bomo dobro delo in božje Dete nas bo blagoslovilo. Sedaj pa pojdimo povedat Forteju, da je naš.« — Albinček in Fortej sta med tem postala ne le dobra znanca, temveč celo prijatelja. Povedala sta si svoje skrivnosti; Albinček mu je celo razkazal nekaj dragocenosti, kakor žogo, nož in še marsikaj lepega. Ko se je vrnila Pavlinka z otroci, je poklicala Forteja pred se.

»Upam, da ni laži v tvojih očeh in v tvojih ustih, zato ti verjamem, kar si mi danes povedal. Vse to je mene in moje otroke napotilo, da te vzamemo nocoj za svojega — seveda — če boš priden.« — Fortej se ni koj svedel pomena Pavlinkinih besedi; a ko je videl v očeh vseh, tudi v onih temnih, usmiljenje in ljubezen, je prijel Pavlinko za roko, jo poljubil ter rekel ihtoč: »O saj bom priden, samo če smem ostati pri vas!«

Albinček je poskočil, prijel Forteja za roko ter zaklical: »Živijo Fortej, naš sil!«

Kakor bi plaval duh rajnega Pavlina nad vsemi ter jih blagoslovaljal: vsi so čutili tiho srečo in blaženost v svojih dušah. Najsrečnejši med njimi je bil Fortej in z njim se je veselila v nebesih njegova mamica, ker je našel njen otrok drugo mamo — pri dobrih ljudeh.

O, bil je tisti sveti večer res poln božjega blagoslova za vse, najbolj pa za Forteja, za katerega se je pričelo novo življenje. Ni bil zapostavljen ali zaničevan kakor pri Parkličevićih. Vsi so ga radi meli, ker si je prizadeval biti priden, in niso delali razlike med seboj in med Fortejem. Se več. Ko sta Fortej in Albinček dopolnila dvanajsto leto, postali so ju v šole. Tudi pri šolanju ni čutil Fortej nikoli razlike.

Dosegel je svoj smoter. Dosegel ga je po dobroti Pavlinovih ljudi, predvsem tiste skrivnostne, pa kakor volnčni žarek dobre Milice.

Fortej se obiskuje Pavlinov dom. Pa četudi so ti obiski radi službe redki, Pavlinovih ljudi se spominja zvesto in z veliko hvaležnostjo, zlasti na sveti večer, ko se sklanja nad živim božjim Detetom s prisrčno prošnjo: »Božje Dete — blagoslovi Pavlinove — moje dobrotnike!«

Manuš Golc.

Usodepolna zaroka.

Pod rajno Avstrijo smo bili kaplani v Dravski dolini vsega pomilovanja ter sočutja vredne pare. Na Remšniku na primer sem dobival mesečnih 50 kron. Od tega zaslužka sem plačal za hrano 30 kron, za postrežbo 10 kron, ostalo je torej meni za razne izdatke, obleko ter obuvalo 10 kron. Bil sem prisiljen, se ozreti na kakim postranskim zaslužkom, ker sicer bi bil moral krasiti ali beračiti, a obeh teh dveh obrti niti ne bi bil mogel izveščati na Remšniku, ki je bil že tedaj prenobog za tatu in prosjaka.

Na lahko živeti od tuje lastnine ter prosjati ubogajime, ni bilo mogoče, moral sem misliti poleg dušepastirskega poklica na kako drugo opravilo. Kot remšniški kaplan sem mnogo slikal ter popravil stare svetniške kipe in oltarje. S postranskim zaslužkom pleskarja sem izhajal vsaj za silo!

Tako bolj v trdo jesen l. 1912 sem se pogodil z župnikom iz Dravske doline, da mu bom prenovil veliki oltar.

V istem času, ko sem bil jaz zaposlen s pozlatarskim delom pri oltarju, je popravil in uglaševal izdelovatelj godal orglje. Ta strokovnjak je bil zagrižen socialdemokrat in je branil tudi meni delo po šesti uri. Po »fajeramtu«, kakor se je izražal moj tovariš, sva krenila in krčmo, kjer sem poslušal pokorno ter brez ugovora socialdemokratski evangelij o proletarskih pravicah in nebesih.

Za te moje sestanke z graditeljem orgelj je zvedel usmojnji g. nadučitelj, ki je opravljal poleg šolnikovanja službo organista. Očital mi je resno, da socialdemokratski nauki niso zame in naj hodim rajši z njim v gostilno k Pepci in Ančki, socialista naj pustim na miru.

Gospod nadučitelj, ki je bil šaljivec ter hudomušnež, me je potegnil odslej z oltarja že proti pol šest' uri, da nisem padel v roke socialistu.

Zaroka.

Necega večera sva zopet zavila s starim šolnikom k Pepci in Ančki. Prijatelj je bil takrat izvanredno razigrane volje, je tleskal z rokama po kolenah in se smejal, češ:

»Hec je le na tem ljubem svetul Veš, stara Špiclja, ki ima 75 let, je pokopala že dva moža, se namerava se-

daj možiti v tretje. Potegniva babnico, da se jej bo smejala cela fara, morda jo sreča pamet in bo ostala vdovica.«

Tako je govoril šolnik in mi šepetal svoj načrt polglasno na uho, da ga nista čuli sestri krčmarici. Priskimal sem prigovarjanju, gospod je napisal par vrstic in jih oddal Pepci, naj jih izroči nevesti Špiclji, ki je bivala nekaj streljajev proč od krčme.

Nisva čakala dolgo na odgovor. Odpri so se vrata, vstopila je po zadržilu nadučitelja 75 let stara nevesta — stara Špiclja. Premikala se je na dolgih nogah, kretala s krakim gornjim životom, bila še primeroma za starko prikupljivega obraza, glavo pa ovito s svilenim »šalom«, ki jej je zakrival čisto bele lase. Kazil jo je le visoko potegnjen — starikav glas, ki mi je dražil uho, kakor bi moral poslušati pilenje tanke žage.

Nadučitelj in Špiclja sta se pozdravila iskreno kot stara pobratima; mene je tovariš predstavil kot v trgovski stroki izveščanega in bogatejše neveste željnega strokovnjaka, kateremu se šele odpirata življenje in — bogastvo.

Po običajnem prvem pozdravu in predstavi smo sedli. Špiclja je naročila liter vina in zložila svoje dolge noge pod stol, ravno nasproti gospodu šolniku.

Začel je pogovor Špicljin pobratim in brenkil po izmenjanih frazah o zdravju na strune tretje ženitve, katere je ubirala tedaj najina gostiteljica. Postal je čisto resnega mnenja, da je njen tretji zaročenec veliko prestar, ne bo imela nič od njega, še preživela ga bo, ker je bolehav in tudi vdovec.

Špiclja je pritrjevala s priklimavanjem prijateljevim pomislekom in ošvigayala tako po strani z zvedavimi pogledi mene, ki sem sedel z desnico podprte glave na drugem koncu mize, kakor bi me ne zanimali njuni pogovori. Moral sem prijati stari po zunanosti, ker mi je mežikala z očmi, že parkrat zinila, da bi me nagovorila, a jo je zmotil vedno ter prekinil kakor mešetar zgovorni šolnik.

Trkali in pili smo na friško zdravje in med tem opravičilo se je zamudil moj spremljevalec z jezikom toliko, da mu je utegnila izmakniti besedo nevesta Špiclja, ki me je vprašala v ženski radovednosti:

»Kaj pa Vi mladi gospod, se nič ne zanimate za ženski spol?«

Mesto mene je odgovoril šolnik na dolgo, da sem prišel k njemu na obisk baš radi tega, da začnem trgovino v tem kraju in se oženim.

Špicljo je uslišnil črv radovednosti še bolj v živo, zasadila je v mene svoj pogled, pomaknila svoj stol bliže, se me dotaknila na rahlo z roko in menila: »Mlad ste še, gospod, lahko boste dobili petično nevesto.«

Na to pripombo je pljusknil šolnik kar na sredino tolmuna, pobožal Špicljo rahlo po licu in jej prigovarjal:

»Erna, Erna, sem ti že povedal, da si pokopala dva stara moža in boš preživela še tretjega, ako ne boš poslušnila mene, ki sem ti star prijatelj, da — pobratim. Ti si vzemi mladega moža, ki bo za delo in bo stregel on tebi, ne pa ti njemu. Udovec je vsak siten, zdaj ga zbada ter ščiplje tu, zdaj tam. S takim sitnežem nimajo uboge žene nikdar miru, o kakem veselju niti ne govorim.«

Šolnik je poplaknil svoj nasvet iz polne kupice, niti nasmehnil se mi ni utegnil, že se ga je oprijela nevesta z vprašanjem:

»Čuj, Jakob, kje naj dobim »mlajšega?«

»O, si ti presneto kratkovidna«, je odgovarjal prijatelj, »kaj misliš, da sem postal po tebe radi tega, da bom govoril s teboj o starih dedih, ki so za pod grudo in ne za pred oltar! Kot star prijatelj in pobratim sem ti kar pripeljal seboj mlado čednega moža, ki te bo nosil na rokah, samo, če ga vzameš.« Od začudenja in presenečenja je zinila Špiclja na široko, se bližala s stolom vred še bliže meni in izvrinila radostno vprašanje:

»Jakob, prijatelj, ali misliš resno?«

»Sina in hčer sem oženil, pa bi bril norce iz pobratimke. Nocoj napravimo, pa bo! Z ono starino, ki bi rad pobral denar in tebe, bom razdri že jaz!«

Špiclja je sedela čisto tik mene, me božala s pogledi in čakala v nestrpnosti na moj pokim ali odkim.

Ta položaj je zapazil starešina, me sunil pod mizo z nogo, mi polrenil z očesom ter me takorekoč prisilil k lažipriganju:

»Gospa Erna, jaz sem pripravljeno, saj gospod nadučitelj vas je povabil na sestanek na mojo prošnjo.«

Pogodil sem staro v živo. Krog vratu me je objela in mi pošepnila zagotovo ljubezni:

»Oh, kako te imam rada!«

Nadučitelj je naročil liter kuhanega za zaroko, prigrizek in čisto za na konec punč.

Na prijateljev predlog sem se moral bratiti z zaročenko, ki se ni ganila celi večer niti za trenutek od mene.

Šolnik je govoril napitnico za napitnico, pel, juckal, kakor bi bil mojih let, in ne že dobrih 60.

Med obilno pijačo mrzlo in kuhano, okusnim prigrizkom, napitnicami, petjem ter šalami smo določili in sklenili, da posetiva jutri z g. nadučiteljem zaročenko na njenem domu, kjer bomo uredili v očigled poroki črno na belem moje in nevestine medsebojne denarne zadeve.

Obhajali smo zaroko do polnoči. Špiclja se je zahvalila za dejansko hvaležnost šolniku med solzami in plačala celo cebo.

Vlogi ženina in starešine sva igrala tako dobro, da se stari avši niti sanjalo ni, da gre za šalo in ne za istino.

Pri slovesu sva še prošila od smeha pokajoči Pepci in Ančko, naj bosta tiho vsaj nekaj dni in adije Špiclja.

ki me je še enkrat objela krog vratu, predno sva se ločila v zaročni noči.

Po zaroki.

Na povratku se je smejal šolnik, da ga je začel mučiti radi preobilice radosti kašelj. Kašljajočega sem ostavil na cesti in odbrzel v župnišče k počitku.

Spal sem dobro in niti sanjalo se mi ni o nevesti.

Iz spanja me je prebudil Špicljin visokopotegnjeni glas, ki je kričavo in kregajoče razdiral snočejšnje zaroko pred župnikom. Psovala je starega šolnika z oslom, mene pa zmerjala s falotom in prisegala obračun z obema pred sodiščem v Mariboru.

Župnik je miril pobesnelo babnico, češ, da je vse nedolžna šala, kateri pristojna smeh, ne pa jeza ter obračun pred sodnim stolom! Za tolažilne besede je moral požreti še on, da ni nič boljši kakor midva potepuha in odšla je!

Župnik se je smejal celi šaloigri, da so mu zalivale solze oči in mi odločno zatrjeval, da prismojena babnica ne bo tožila, ker se ji bo poleglo prvo razburjenje. Istega mnenja je bil tudi šolnik in odmahal sem po končanem delu čisto pomirjen na Remšnik. O, ti liki morje globoka ženska maščevalnost! Kake tri tedne po razdrti zaroki sem prejel od mariborskega sodišča obvestilo, da sem pozvan na obračun radi pregreška zoper varnost časti.

Sedaj sem jo imel to lažizaroko, ki mi je obetala zaročni prstan iz ust sodnika. Remšniški pravdarji in marnberški žandarji, ki so imeli večkrat posla s kazenskimi paragrafi, so mi zagotavljali, da bom oproščen in bo imela babura poleg sramote in posmeha še — stroške.

Od sodišča določenega predpoldne sva se srečala z mojim starešinom — šolnikom pred vhodom v mariborsko sodno palačo, kjer sva iskala po hodnikih sobno številko 15.

Točno ob pol 10. uri je pozval zapisnikar naju oba obtoženca v razpravno dvorano št. 15. Špiclja in njen zastopnik, eden od najbolj zagriženih mariborskih nemškutarških advokatov, sta že sedela vsak na svojem prostoru.

Poleg sodnika, zapisnikarja, naju obeh obtožencev, odvetnika ter Špiclje je sedel v posebni klopi še en gospod, ki je imel pred seboj papir in držal svinčnik v roki. Že bolj star sodnik, nemškega prepričanja, nam je naznanil pred začetkom razprave, da je prečital akt ovadbe, a se še lahko poravnamo na ta ali oni način.

Midva s šolnikom bi se bila pobotala pod vsakimi pogoji, celo Špicljin zastopnik je bil za poravnavo s preklicom v listih, a varana zaročenka je zahtevala za naju oba sodnijsko pravomočno kazni in žigosanje obeh smešiteljev in žaljivcev v »Marburger Zeitung«.

S poravnavo ni bilo torej nič in sodnik je prišel s smehljajočim čitanjem obtožnice razpravo. Mene se je dožilo pregreška zoper varnost časti, ker sem izpostavil gospo Erno Špicelj v javnem lokalnem smešenju s tem, da sem hlinil zaročenca in mi je ona verjela, ker sem zatajil svoj stan ter poklic s civilno obleko. G. nadučitelj se je pregrešil zoper varnost časti, ker je tekom razgovora pri Pepci in Ančki ter pred slovesom iz gostilne po zaroki očital Erni Špicelj, da je stara škalija s 75 leti, ki pravzaprav ne zasluži tako mladega moža. Uradno potrjeni krstni list gospe Erne Špicelj svedoč, da je stara še le 72 let in ne 75, kakor jo je hotel obtoženec vedoma zasmehovati v javnem lokalnem.

Razprava je bila kratka, ker sva priznala obdolženca dejanje in se zagovarjala brez advokata, češ, da gre za nedolžno šalo. Sodnik je še vprašal tožiteljico, ali je vedela, da bi jaz znal biti kaplan. Špiclja je pogledala mene skesanega obtoženca katje sovražno in odgovorila:

»Gospod sodnik, tale gospod se mi je zdel skrajja premlad za trgovca, a da bi bil duhovnik, o tem se mi niti sanjalo ni, dokler ga nista že ono noč razkrinkali Pepca ter Ančka.«

Sodnik je vzel v roke one črne bukve, kjer so zabeležene sodne nagrade za pregreške zoper varnost časti. Nekaj je listal po knjigi, obrnil prvo stran, male čital, si pokril sodno kapo, naju pozval, naj vstaneva in odmeril meni v imenu že rajnega Veličanstva 20 kron kazni in plačilo stroškov; g. nadučitelja je oprostil, ker očitek preveč na visoko vzete starosti ni žaljiv in torej tudi ne kaznjiv.

Sodnik me je še vprašal, če se bom pritožil. Bil sem tako zmeden, da sem mesto pokimal — odkimal in zapadel kazni.

Špiclja naju je hotela še ozmerjati po razglasu obsodbe, a jo je iztiščal pri durih njen zagovornik. Oni, tedaj meni neznan gospod v klopi, se mi je smejal pri odhodu in videl sem, da je popisal o obtožnici in poteču razprave kar celo polo.

Solnik je bil vesel, ker je odfrčal brez kazni in mi je obljubil, da bo plačal on polovico kazni ter stroškov, kar je tudi storil.

Kaj je to 20 kron radi dobro posrečene šale; moja zaroko je prinesla »Marburgerica« kar v celih stolpcih na dolgo in pod debelo tiskanim zaglavjem: »Mlad kaplan in stara nevesta.«

Ne vem; komu se je smejala javnost bolj: meni ali — maščevalni Špiclji.

Pozabil sem na sodno kazni, pozabil na objavo moje prve in zadnje zaroke v časniku, prismočila mi je radi nedolžne šale roka usode še tretji udarec pokore.

Ko so prejeli gospodje pri škofiji naznanilo moje obsodbe in čitali o moji nedovoljeni zaroki v »Marburgerici«, so me pozvali v Maribor na odgovor.

Rajni proš me je žehal. Ze tudi blagopokojni gospod stolni dekan se je pri proštem poduku za moje poboljšanje v bodočnosti tako smejal, da niti zabeležiti.

ni mogel, da obžalujem, kar sem zakrivil in da v prihodnje ne bom več zbijal ter uganjal šal, ki ne prislojajo duhovniku ter kratijo ugled celotnemu stanu.

Z resnim ukorom od strani stanovskih predstavnikov je bila moja zaroka pokopana.

Radi tega, ker me je držala krog vratu tedaj 22 let stara — 72 letna Erna Spicelj, ker se je tolmačil ta objem za zaroko, sem bil kaznovan od posvetne gosposke, prišel v časopis in še pred duhovnimi predstavniki sem moral obljubiti poboljšanje; ko sem imel pred Bogom, ki sodi drugače nego posvetna in duhovna oblast — popolen odpustek! Ta razlika med krivičnimi razsodbami ter ukori tu na tem grešnem svetu in med nagrado, ki jo pravzaprav zaslužiš v slučaju, kakor je bil ta moj, pred sodnim stolom na onem svetu, me tolaži še danes; a kljub temu tolažilo se ne bom zaročil nikdar več! Že komaj par ur trajajočo zaroko mi je ogenila 72 letna izvoljenka Erna Spicelj; kako bi šele bilo z menoj, če bi se bil kedaj poročil!

Dvojno življenje.

(Odlomek.)

Ni se dolgo, ko je živel v teh krajih velik skopuh. Srečo je imel in svoje arce, pa mu je raste kup sam od sebe v zadovoljstvu in bogastvu.

Pa mu je hodilo nekaj navskriž, ko je prišel k njemu sel sv. Petra in mu naznanil, da je njegova smrt določena na Vseh svetnikov dan čez sedem let. Prestrašil se je hipoma čudnega sporočila, nato se je pa iznajdljivo zamajal:

»Tisoč sem jih že prekanil, bom pa še tebe, sveti Peter!«

Prav v istem kraju pa je živel mladenič-posestnik, dober mladenič skozinsko, čeprav je bil velik zapravljivec. Denar mu je kar ginil v roki. Po gozdu in polju, cestah in hišah, vsepovsod ga je izgubljal.

Pomoči je iskal pri skopuhu in bankir mu je posojal denar za oderuške obresti. A čim večkrat je prihajal k njemu, tem težje mu ga je posojal, dočim je mladenič tem lažje zapravljil težko izposojeni denar. Zopet se je napolnil k njemu in tedaj je bil skoro prepričan, da ga skopuh odbije. A motil se je o starem grešniku in se začudil, ko mu je prijazno in sladko dejal:

»Denar dobiš, obresti ne plačaš, a dai mi boš polovico svojega življenja.«

Mladenič je bil dober s starcem, ni veliko pomišljal in je privolil.

»Pismo« sta delala pod križem s prisego na sv. večer. Skopuh je prisegal, mislil na fantovo prisego, posestvo in na leta, ki si jih bo kupil.

»Trideset jih bo najmanj polovica, ej, še sedemindeset let bom delal svoje zla!«

Fant pa je oddajal prav rad polovico svojega življenja, pa ne tistega, o katerem je mislil skopuh. Notar je razumel fantovo prisego in ker ji skopuh ni ugovarjal, je bila kupčija sklenjena.

Velik hrup so zagnali drugi dan na vasi. Mladenič se je stal pod lipo in vpil:

»Rojaki, vesel sem, vesel, kot še nikoli. Veselite se x manol!«

Vaščani so se krohotali:

»Pravi, da je vesel, pa se smeje!«

In drugi dan je jokal.

»Žalosten sem, prijatelji, žalosten! Utolažite mojo žalost!«

»Bedake, so vpili ljudje, žalosten je, pa joče!«

In tretji dan jim je klical:

»Bratje, odvzrite polovico življenja! Živeli bomo v veselju!«

Tedaj mu je priletelo par kamnov tik mimo ušes in strašen krik je nastal.

»Cigan, potepencec! Malo imamo življenja, pa ga nam hoče še polovico ukrastil — Ubijte lopovale!«

Nihče ne ve, kako se je rešil mladenič in kam je izgubil. Pravi o, da je še dolgo živel in da so ga vsepovsod preganjali. O njegovi smrti ne ve nihče ničesar.

Skopuh je ugrabil njegovo posestvo in na Vseh svetnikov dan čez sedem let pa je umrl od lakote na vrečah slata. T. J.

Januš Golec:

Žalostna 30-letnica.

Dne 27. novembra in dne 1. decembra je minulo 30 let, odkar se je zgodil v okolici trga Vransko štirikratni umor, ki je pretresel in razburil celo štajersko javnost. Dne 13. aprila l. 1927 bo zatonilo 30 let, ko je bil obošen v Celju štirikratni roparski morilec Pavel Ferme.

Kdo je bil Pavel Ferme?

Pavel Ferme se je rodil dne 24. januarja 1866 v vasi Jelenik, župnija St. Gotard ob štajersko-kranjski meji. Oče in mati sta mu bila Matevž in Elizabeta, ki sta bivala v bajti Matevževega brata v Jeleniku. Pri Fermetovih se je reklo po domače pri Gornjem Brvarju. Zakonska Matevž in Elizabeta Ferme sta imela osem otrok, od katerih sta dočakala moško starost le morilec Pavel in sestra Ana.

Pavel je dovršil ljudsko šolo v St. Gotardu, nato je služil okrog po Cemašeniku in St. Gotardu kot pastir pri različnih gospodarjih. Ko je bil ster 16 let, se je preselil s starši vred na štajersko, ker je bila kočura, v kateri so bivali do tedaj, prodana.

Po preselitvi na štajersko se je potikal Pavel po okolici Vranskega v službi dainarja, hlapca, pomagal je žgati

nekaj časa oglje in bil je tudi enkrat uslužben pri nekem mlinu.

V različnih službah se je razvil iz fanta v srednje velikega moža, krepke postave, rjavah brk pod nosom, le zobe je imel slabe.

Pri delu ni bil priden. Rad se je družil z bolj sumljivimi osebami, a s sodiščem ni imel opravka, dokler ni postal roparski morilec.

Iz njegovega življenja se še omenja, da je imel dve ljubici: od njega unorjeno Heleno Florjanc in neko Mazzoni, ki je dala neposredni povod za Pavlove umore.

Ferne se je namreč zaljubil v Mazzoničovo in jo hotel poročiti. Ko je prošil za roko izvoljenke, ga je njen oče zavrnil, češ, kaj bo dekle s teboj, ko nimaš nobenega premoženja. Tudi ljubica mu je obljubila zakonsko zvezo le pod pogojem, da si pridobi za skupno življenje potrebnega denarja.

S poštenim delom kot dniner in hlapec si Pavel ni mogel prislužiti od izvoljenke zahtevanega denarja in radi tega je začel misliti na hitro obogetitev potom ropa. Ljubico si je hotel prikleniti na se za vsako ceno, denar je moral imeti, v svoji duševni omejenosti je skoval načrt: stegniti roko nasilnim potom po premoženju tedaj v okolici Vranskega po mnenju javnosti premožnih ljudi.

Permetov prvi umor.

V Trojanah pri Vranskem je živel tedaj družina Novak (po domače Urankar). O gospodarju Vinku Novaku je bilo znano, da je dobil 400 goldinarjev posojila, da bi si popravil po potresu leta 1895 hišo in gospodarska poslopja.

V noči 27. novembra sta legla Vinko in Marija Novak k počitku v sobo, ki je bila ločena od izbe, v kateri so že spali njuni otroci. Predno sta zaspala, sta še nekaj časa kramljala med seboj. Kar naenkrat so se odprla vrata spalnice in pred posteljo je stopila temna postava, ki je suvala z nočem proti zgljavju. Neznanec je usmerjal sunke proti oni strani, kjer je ležal gospodar. Žena je skočila vsa preplašena s postelje in se zagnala v napadalca, ki jo je udaril močno po desnem očesu. Hrabra ženska ni zgubila zavesti, ampak se je lotila tolovaja z obema rokama in ga skušala poriniti skozi duri. Močni ropar je Marijo parkrat ranil z nožem v hrbet, a ni podlegla. Napadena in napadalec sta se ruvala precej časa, predno se je mož zavedel toliko, da se je dvignil s postelje in hotel prihiteti ženi na pomoč. Komaj je stopil s postelje na tla, se je zgrudil radi poškodb, katere mu je prizadel tolovaj pri prvih zamahih z nožem.

Kljub temu, da je slišala z vsemi močmi se boreča žena, kako je padel od smrtnih ran onemogli mož po tleh, ni odnehala v boju, ampak se ji je posrečilo, da je iztiščala neznanca skozi duri in jih tudi zaklenila. Nato je prižgala luč in zagledala, sama ranjena, svojega moža na tleh v krvi in v zadnjih izdihljajih. V nepopisnem trepetu za življenje ljubljenega moža je spet odklenila vrata spalnice in hotela poklicati na pomoč. Komaj je odprla duri, že se je zagnal tolovaj proti njej, jo hotel zabosti v prsa, na srečo je zadel nož samo Marijin robec. Junaška žena ni omahnila, ponovno se je zakadila v roparja in ga zgrabila za roko, v kateri je držal nož. Začela se je zopet borba med obema. Žena je bila v obrambi tako spretna, da se je umaknil hudoba za stol in izza stola je podstavil junakinji nogo ter jo zbil na tla. Po tleh padli je pokleknil na prsa in jo obdeloval z dolgim nožem po rokah ter po glavi. Ker je bila popolna tema, je ni zadel kljub večkratnim zamahijem smrtno. Ta obupni boj na življenje in smrt je trajal precej minut. Ženska je tolkla z nogami, bila okrog z rokami in ropot ter trušč je zbudil otroke, ki so spali v sosedni sobi. Iz spanja prebujena deca je zagnala krik, tolovaj se je zbal, spustil mater ter pobegnil.

Napad na oba Novaka se je izvršil ob 11. uri ponoči. Ropar je pustil na tleh en gumb, na dvorišču sled stopal, ker je bil tedaj sneg. Pred napadom je splezal na slivo pred hišo in iz slive se je pognal skozi okno na hodnik pred spalnico.

Vinko Novak je obležal mrtev, žena Marija je bila večkrat zabodena, a nobena rana ni bila smrtno nevarna. Tolovaj ni imel časa, da bi bil oropal Novakove.

Orožništvo je preiskovalo koj drugo jutro slučaj, vzelo seboj gumb napadalcev in premerilo natančno odtise roparjevih stopal v snegu. Marija je še opisala osebnost tolovaja, kolikor ga je otipala v borbi, ker pri popolni nočni temi ga ni videla, pač pa ga je opraskala do krvi na več mestih.

Drugi Fermetov trikratni umor.

Zandarmerija je preiskovala umor pri Urankarjevih; Ferme je koval načrt, kako bi se polestil tujega denarja, da ga pomoči ljubica, kje drugod, ker mu je rop izpodlel pri Novaku.

V Ločicah pri Vranskem in sicer bolj ne samem je prebival mlinar Martin Trofl. Ni imel žene in ne otrok, ampak gospodinja mu je svoječasna Permetova ljubica Helena Florjanc. Pri Troflovih je bil za pastirja še tudi Helenin 14letni sinček Tomaž.

Trofl je bil znan delec naokoli kot varčen, skrben in marljiv gospodar, ki je hranil pod palcem precej gotovega denarja.

Fermetu so bile dobro znane premoženjske razmere mlinarja Trofla, ker je delal pri njem večkrat po cele dneve.

V nedeljo 1. decembra 1895, ob 8. uri zjutraj se je mudil stari Trofl na kratkem obisku pri sosedni Ceciliji Blatnik. Od nje se je vrnil v svoj mlin in od tedaj ga ni videl nikdo več živega.

Ob 10. uri predpoldne je stopila Blatnica k Troflovim, da bi govorila z Martinovo gospodinja. Našla je vrata zaprta. Drugič je bila Blatnica pri mlinu ob 4. uri popoldne, a zopet je bilo vse zaprto, vse tiho. Sporočila je svojemu možu, da ni dobila pri Troflovih že drugič niko-

gar doma, a vrata so zaprta na mlinu in hlevu Blatnik je takoj sumil, da gre za zločin, ni šel sam k Troflu, ampak je obvestil o sumljivi zadevi žandarje na Vranskem.

Orožniki so prišli, odprli s silo mlin ter hlev in našli vse tri prebivalce — ubite. V sobi sta ležala na tleh v mlaki krvi s preklonima glavama mlinar Martin Trofl in njegova gospodinja Helena Florjanc. Poleg ubitih je počivalo monilno orodje — krvava sekira. Razen sekire je še visela v sobi umora na klinu s krvjo ošrafotana moška suknja. Morilcu in roparju je postalo po izvršenem zločinu očitno vroče, ker se je sklekel, obesil suknjo na klin in se lotil nato iztikanja za Troflovim denarjem. Ko sta bila Martin in Helena mrtva in denar izropan, je ostavil tolovaj mlin ter ga zaklenil za seboj. Stopil je še v hlev in naletel v listnjaku na 14letnega Heleninega sinčka Tomaža. Ker je pustil sekiro v mlinu, je fantka tako dolgo pestil z rokami za vrat, da se je reva zadušila.

Pavla Fermeta so videle razne osebe na dan zločina krog 9. ure predpoldne v bližini Troflovih. Po roparskem umoru je še pil v gostilni nekje v bližini Troflovih, prosi navadi plačal in pravil krčmarju, da je v zadnjem času zaslužil lepo ter obilno.

Zandarmeriji je bilo takoj jasno, da gre pri Novaku in Troflovih za enega in istega zločinca.

Štirikratni roparski umor je razburil grozno celo vransko okolico. Oblasti so poslale na Vransko 21 orožnikov in posebnega sodnika, ki je preiskoval grozne zločine na licu mesta.

Po knofu, stopinjah v snegu, krvavi sekiri in suknji so izsledili orožniki in preiskovalni sodnik kmalu krivca v osebi Pavla Fermeta. Ko so ga prijeli 4. decembra 1895, so našli pri njem 55 gld. 70 kr. Fermetova sestra Ana je izpovedala takoj po bratovi aretaciji, da je krvava sekira njegova last. On sam ni tajil, da je suknja, ki so jo našli v sobi pri Troflu, njegova, a jo je pozabil pri mladenčevih en dan poprej, ko je bil tamkaj na dnini.

Vse štiri zločine je tajil Ferme odločno takoj po aretaciji, v zaporu in še pod vislicami.

Iz Vranskega so prepeljali Fermeta v celjske zapore.

Obsodba in usmritev.

V preiskovalnem zaporu v Celju je bil Ferme od 4. decembra 1895 do 31. marca 1896, ko je prišel pred poroto. Kakor sem že omenil, je zločinec tajil bedasto trdovratno zločine in se izgovarjal pri vsakem zaslišanju — drugače.

Pri porotni obravnavi 31. marca 1896 so nastopile razne priče, ki so morilcu natanko dokazale krivdo.

Vdova Novak je lopova spoznala pri razpravi in me pokazala, kje in kod ga je opraskala v oni obupni borbi. Brazgotine po Permetovem obrazu in po rokah so se ujemale natanko z izpovedjo Novakove.

Porotniki so obsodili zločinca po kratki razpravi enoglasno na smrt na vešalih.

Celjski odvetnik, ravnj g. dr. Ivan Dečko, ki je zagovarjal Fermeta, je vložil proti obsodbi priliz, ki je bil pa zavrnjen.

Ker ni šlo s pritožbo, je začel obsojenec hliniti duševno zmedenost in neodgovornost za svoja dejanja.

Poslali so ga iz Celja na opazovanje v umobolnico na Studence pri Ljubljani. Tamošnji zdravniki so ga poslali hitro nazaj in z njim tudi spričevalo, da je posebej hudoba, ki je izvršila grozne zločine pri čisto zdravi pameti ter polni odgovornosti.

Ko se je vrnil Ferme iz Ljubljane nazaj v celjske zapore, ga je obiskala lastna mati. Pravila mu je, da ga ljubica Mazzoni ne mara več in se mu celo posmaha. Prosila ga je, naj prizna zločine, ki so itak dokazani in naj umrje spravljn z Bogom. Tudi lastni materi je zloba trmoglavo zatrjeval, da je nedolžen in bo moral na vešala za hudo delstva drugih.

Rajni avstrijski cesar Franc Jožef je potrdil Fermetovo smrtno obsodbo 10. aprila 1897. Cesarjeva potrditev se glasi: »Njegovo Veličanstvo je blagovolilo naročiti, v slučaju Ferme se naj postopa po zakonu.« To potrdilo obsodbe je brez cesarjevega podpisa.

Dne 12. aprila 1897 je naznanil celjski sodni dvor Fermetu, da bo obošen drugi dan zjutraj. Ko so ga vprašali, če je razumel naznanilo smrti, je pokimal.

Zadnjo noč je zadostil krščanski dolžnosti, se spovedal in bil obhajan. Ko so ga peljali na morišče, se je obnašal bojazljivo, zatrjeval svojo nedolžnost, klical na pomoč Jožefa in Marijo.

Obešanje je trajalo 5 minut in ga je izvršil dunajski rabelj Karol Sellinger, ki je prejel za svoj posel 110 gld.

V »Slovenskem Gospodarju« smo že objavili življenje in zločinsko delovanje na Slovenskem štajerskem zna nih tolovajev Guzaja in Krivca. Letos beležimo zločine Pavla Fermeta, ki je bil posebej zloba in bojazljivec.

Guzaja in Krivca je natural na kriva pota spor z roko pravice. Ta dva nista ubijala ter ropala iz pohlepa po človeški krvi in premoženju, ampak sta se branila v slučaju zasledovanja ter krađe in ropala, da sta se preživljala in si ustvarjala s tujo lastnino med priprosto revnim ljudstvom prijatelje, ki so ju šteli ter prikrivali oblastem.

Roparski morilec Pavel Ferme je ubil na najbolj balkanski način štiri osebe iz živalsko divjega pohlepa po denarju in spolnem uživanju.

Guzaj in Krivec živita in bosta žvela v pravljicah med narodom; Fermeta je narod pljunil v pozabnost radi skrajno surovih roparskih umorov, za koje so edino plačilo — vešalal

VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE TER SREČNO IN VESELO NOVO LETO

želita cenj, naročnikom in čitateljem »Slov. Gospodarju« uredništvo in upravništvo,